

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4
**Academic Administration Based on the Four Iddhipāda Principles of
Educational Institution Administrators under the Khon Kaen Primary
Educational Service Area Office 4**

อรรคพล มนต์รี^{1*}, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส (อัยวงศ์)², ประจิตร มหาหิง³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น, ประเทศไทย

Akkapol Montri¹, Phrakhrupalad Boonchuay Jotivamsa (Auiwong)², Prachitr Mahahing³
^{1,2,3}Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Khon Kaen, Thailand

✉: * iart607@gmail.com

(* Author Corresponding Email)

Received: 01 January 2026; Revised: 14 January 2026; Accepted: 20 February 2026

© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 264 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติพื้นฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารงานหลักสูตร ด้านการนิเทศภายในทางการศึกษา และด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ตามลำดับ ส่วนแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ผู้บริหารควรกำหนดวิธีการที่เป็นรูปธรรมสำหรับกระบวนการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้ครูพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงและสร้างองค์ความรู้ใหม่ มุ่งมั่นพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ส่งเสริมความพึงพอใจของนักเรียนและครูในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และมีการติดตามประเมินผล การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการโดยให้ข้อเสนอแนะและสนับสนุนการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, หลักอิทธิบาท 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed (1) to study the conditions of academic administration based on the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4 and (2) to propose guidelines for academic administration based on the Four Iddhipāda Principles of educational institution administrators under the same office. A mixed-methods research design was employed, integrating both quantitative and qualitative approaches. The quantitative data were collected using a questionnaire from 264 respondents, while the qualitative data were obtained through interviews with 10 key informants. Quantitative data were analyzed using basic statistical methods, and qualitative data were analyzed through content analysis. The findings revealed that the overall level of academic administration based on the Four Iddhipāda Principles was at a high level. When considered by aspects, ranked from highest to lowest, they were measurement and evaluation, teaching and learning management, curriculum administration, internal supervision, and academic personnel development. Furthermore, the proposed guidelines indicated that administrators should establish concrete and effective methods for measurement and evaluation processes, support teachers in developing learning processes that emphasize hands-on practice and knowledge construction, strive to develop curricula aligned with learners' and local needs, create a high-quality learning environment that enhances satisfaction among students and teachers, and continuously monitor and evaluate academic personnel development by providing constructive feedback and ongoing support for improvement.

Keywords: Academic Administration, Four Iddhipāda Principles, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาให้มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยยึดแนวคิดที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเติบโตตามธรรมชาติอย่างเต็มศักยภาพ ผ่านการบูรณาการเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละระดับ ครอบคลุมทั้งการพัฒนาตนเอง ความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสังคม ตลอดจนการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ และการนำความรู้ไปใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 5) การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้ เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้เจริญงอกงามทุกด้าน เป็นทุนทางปัญญาสำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสงบสุข อันจะนำไปสู่ความมั่นคงและความก้าวหน้าของประเทศท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ มุ่งจัดให้ประชาชนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และยกระดับศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 9 บททั่วไป มาตรา 5 และมาตรา 7 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และวัฒนธรรม ควบคู่กับการปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย ความเคารพกฎหมาย สิทธิ หน้าที่ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในความเป็นไทย การมีส่วนร่วมต่อสังคม การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กีฬา การสืบสานภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การพัฒนาทักษะอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความคิดสร้างสรรค์ รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553 : 3-4)

การบริหารงานวิชาการจึงเป็นภารกิจหลักของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาสามารถประเมินได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน งานวิชาการครอบคลุมตั้งแต่ด้านหลักสูตร การวางแผนการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2564 ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ และติดตามการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอน้ำพอง อำเภออุบลรัตน์ อำเภอกะนวน อำเภอเขาสวนกวาง และอำเภอชำสูง มีสถานศึกษาในสังกัด 175 โรง ผู้บริหารสถานศึกษา 123 คน รองผู้อำนวยการ 17 คน และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 1,499 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4, 2567 : 10) จากผลการจัดการศึกษาพบว่ายังมีหลายด้านที่ต่ำกว่ามาตรฐาน โดยผลการประเมิน NT มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 62.74 สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศเล็กน้อย และผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าหลายกลุ่มสาระมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4, 2567 : 15-16) สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ครูและผู้บริหารต้องเร่งพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการบริหารจัดการตนเองในการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงและดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับสถานศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ว่าควรแสวงหาแนวทางบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างไร มีแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา 1 (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

3.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มงานทั้ง 4 กลุ่มงาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 840 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จำนวน 264 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซีและมอร์แกน และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท และ (3) ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 แบบปลายเปิด เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่า IOC ทดลองใช้ และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70

3.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลผลระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

3.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

---

^๑ พระครูวินัยธรวรวิฑูมิ เตชธมโม และคณะ, “การวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา”, วารสารครูศาสตร์ปัญญา, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๖๖) : ๖๐-๗๖

3.3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานเป็นเลิศ รวมจำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ที่ได้จากผลการวิจัยเชิงปริมาณ

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการบันทึกเสียง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกและจัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบความเรียงเพื่อสนองวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีผลแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยรวม

ลำดับ	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S. D.	แปลผล
1	ด้านการบริหารงานหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4	4.21	0.33	มาก
2	ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4	4.22	0.34	มาก
3	ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4	4.25	0.38	มาก
4	ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4	4.20	0.35	มาก
5	ด้านการนิเทศภายในทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4	4.21	0.35	มาก
เฉลี่ยรวม		4.22	0.32	มาก

จากตารางที่ 4.2 ผลการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, S. D. = 0.32) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับแรก คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$, S. D. = 0.38) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, S. D. = 0.34) และด้านการบริหารงานหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$, S. D. = 0.33) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$, S. D. = 0.35)

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ได้ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารงานหลักสูตรตามหลักอริยบท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีความเอาใจใส่ในการติดตามและประเมินผลหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางการศึกษาอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีความเพียรพยายามในการพัฒนาหลักสูตรผ่านการทบทวนและปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารใช้ผลการประเมินหลักสูตรมาเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างมีระบบ โดยมุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนการสอน กระบวนการทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการบริหารงานตามหลักอริยบท 4 คือมีจิตตะ วิริยะ และวิมังสาเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินงาน 2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยบท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำกับ ติดตาม และให้คำปรึกษาแก่ครูเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ข้อมูลจากการวัดและประเมินผลมาพัฒนาหลักสูตรและการสอนอย่างเป็นระบบ ทั้งยังมีความเพียรในการทบทวนและสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อนำมาปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้บริหารยังวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างรอบคอบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนถึงความเอาใจใส่ ความเพียร และความไตร่ตรองตามหลักอริยบท 4 อันเป็นแนวทางสำคัญของการบริหารการศึกษาเชิงพุทธ 2.3 ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอริยบท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำกับ ติดตาม และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม แสดงถึงความเอาใจใส่และใส่ใจในรายละเอียดของกระบวนการประเมินผล ผู้บริหารยังนำข้อมูลจากการประเมินมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการวัดผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงความเพียรพยายามและความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนอย่างแท้จริง 2.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการตามหลักอริยบท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสนับสนุนการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กรผ่านการจัดประชุมหรือกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาการร่วมกัน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังส่งเสริมให้บุคลากรมีความพยายามในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการฝึกอบรมหรือการให้โอกาสทางการศึกษา ผู้บริหารยังให้ความเอาใจใส่ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อให้บุคลากรมีสมาธิในการทำงาน และสนับสนุนการทำวิจัยหรือกิจกรรมพัฒนาวิชาการ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าและคุณภาพในองค์กรอย่างยั่งยืน 2.5 ด้านการนิเทศภายในทางการศึกษาตามหลักอริยบท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในด้านความรู้และทักษะการจัดการเรียนการสอน ทั้งยังให้คำแนะนำในการวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังดำเนินการวัดและประเมินผลการสอน รวมถึงผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังการนิเทศ

เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาเทคนิคการสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักวิริยะและวิมังสาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการนิเทศภายในโรงเรียน

แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ได้ดังนี้

- 1) ด้านการบริหารงานหลักสูตร ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการติดตามและประเมินผลหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง นำผลประเมินมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักจิตตะวิริยะ และวิมังสา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด
- 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารกำกับ ติดตาม และให้คำปรึกษาแก่ครูอย่างเป็นระบบ ใช้ข้อมูลจากการวัดผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์และปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงความเอาใจใส่ ความเพียร และการเฝ้าระวังตามหลักอิทธิบาท 4
- 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้บริหารดูแล กำกับ และให้คำแนะนำในการวัดและประเมินผลให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม พร้อมนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง แสดงถึงความรับผิดชอบและความเพียรพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองผ่านการอบรมและการศึกษาต่อ พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการทำวิจัยและพัฒนาทางวิชาการ เพื่อความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

5) ด้านการนิเทศภายในทางการศึกษา ผู้บริหารวางแผนและดำเนินการนิเทศอย่างเป็นระบบ มีการติดตาม ประเมินผล และนำผลไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู โดยยึดหลักวิริยะและวิมังสาเป็นแนวทางในการ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอภิปาธ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารได้นำ หลักอภิปาธ 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาบูรณาการใช้ในการบริหารงานวิชาการอย่างเป็น ระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ว.วชิรเมธี (2551 : 92) และ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2543 : 79) ที่เห็นว่าอภิปาธ 4 เป็นหลักแห่งความสำเร็จทั้งในการทำงาน และการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กนกพิชญ์ ชาติซุฑวาร, 2566) ที่พบว่าการบริหารงาน วิชาการตามหลักอภิปาธ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานวิชาการมี ประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักอภิปาธ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านการ บริหารงานหลักสูตร ผู้บริหารมีความเอาใจใส่ในการติดตามและประเมินผลหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และมีความ เพียรพยายามในการทบทวนและปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดยนำผลการประเมินมาใช้ใน การพัฒนาอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสะท้อนถึงการยึดหลัก จิตตะ วิริยะ และวิมังสาเป็นพื้นฐานสำคัญ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารมีบทบาทในการกำกับ ติดตาม และให้คำปรึกษาแก่ครู โดยใช้ข้อมูลจากการวัดและประเมินผล รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนมาวิเคราะห์และปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงความเอาใจใส่ ความเพียร และความ ไตร่ตรองตามหลักอภิปาธ 4 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้บริหารกำกับ ติดตาม และให้คำแนะนำ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม พร้อมนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาหลักสูตรและการ จัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ อีกทั้งมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการพัฒนาระบบการวัดผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง สะท้อนถึงความเพียรพยายามและความรับผิดชอบ 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ผู้บริหารส่งเสริม การทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสร้าง สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน รวมทั้งสนับสนุนการทำวิจัยและกิจกรรมพัฒนาวิชาการ เพื่อให้เกิด ความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน 5) ด้านการนิเทศภายในทางการศึกษา ผู้บริหารมุ่งพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากร อย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินหลังการนิเทศไปปรับปรุงการ จัดการเรียนการสอน โดยยึดหลักวิริยะและวิมังสาเป็นแนวทางสำคัญ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องบูรณาการหลักอภิปาธ 4 ในทุกด้านจึงจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระ

มหาวิทยาลัย วิชาพัฒนเมธี, 2561) ที่พบว่าการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านจิตตะ วิมังสา และวิริยะ และเสนอแนวทางให้ส่งเสริมทั้งด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา อย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ (กัญญลักษณ์ จันทรวินุลย์, 2561) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน และการวัดผลและประเมินผล ช่วยให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น รวมทั้งสอดคล้องกับ (ยุพิน ขุนทอง, 2560) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และควรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และยังคงสอดคล้องกับ (พระปลัดธนา ชินทนต์, 2560) ที่พบว่าการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทั้งงานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานทั่วไป พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรทำงานด้วยความตั้งใจและเกิดความสามัคคีในองค์กร

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นระบบในการติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงระบบการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความถูกต้อง แม่นยำ และสอดคล้องกับมาตรฐานทางวิชาการ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างเป็นประจำ และนำข้อมูลจากผลการประเมินมาประยุกต์ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน

3. ผลการประเมินหลักสูตรควรถูกนำมาใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนรู้

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังการนิเทศ พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาทักษะและเทคนิคการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง

5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีสมาธิในการทำงานและพัฒนาตนเอง โดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น การบริหารจัดการเวลา การสนับสนุนกิจกรรมวิจัย หรือกิจกรรมพัฒนาวิชาการต่าง ๆ

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการติดตามและปรับปรุงระบบการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. สถานศึกษาควรวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้
3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการประเมินหลักสูตรไปปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังการนิเทศ รวมถึงการพัฒนาเทคนิคการสอนของครู
4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรมีสมาธิในการทำงานและพัฒนาตนเอง โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น การจัดการเวลา การสนับสนุนในการทำวิจัยหรือกิจกรรมพัฒนาวิชาการ
- 5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
  1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างทั้งในระดับพื้นที่และประเภทสถานศึกษา เพื่อให้ผลวิจัยมีความหลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น
  2. อาจทำการเปรียบเทียบการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนแต่ละพื้นที่ หรือเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่ใช้แนวปฏิบัติอื่น เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพสูงสุด
  3. ควรมีการศึกษารายละเอียดของการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อให้เห็นภาพรวมผลลัพธ์ที่ชัดเจนทั้งองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กนกพิชญ์ ซาดิซซาล. (2566). *การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 (พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)*.
- กัญญลักษณ์ จันทวิบูลย์. (2561). *แนวทางส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ นนทบุรี (พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)*.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *ธรรมะกับการทำงาน*. มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระปลัดธนา ชินทโต (ชินทนาม). (2560). *การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ (พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)*.
- พระมหาวิวัฒน์ วิฑฒนเมธี (จันทร์เต็ม). (2561). *การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 (พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)*.

- ยุพิน ชุนทอง. (2560). การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 (พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- ว. วชิรเมธี. (2551). คนสำราญ งานสำเร็จ. อมรินทร์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. (2567). รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. เดอะบุคส์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. พริกหวานกราฟฟิค.